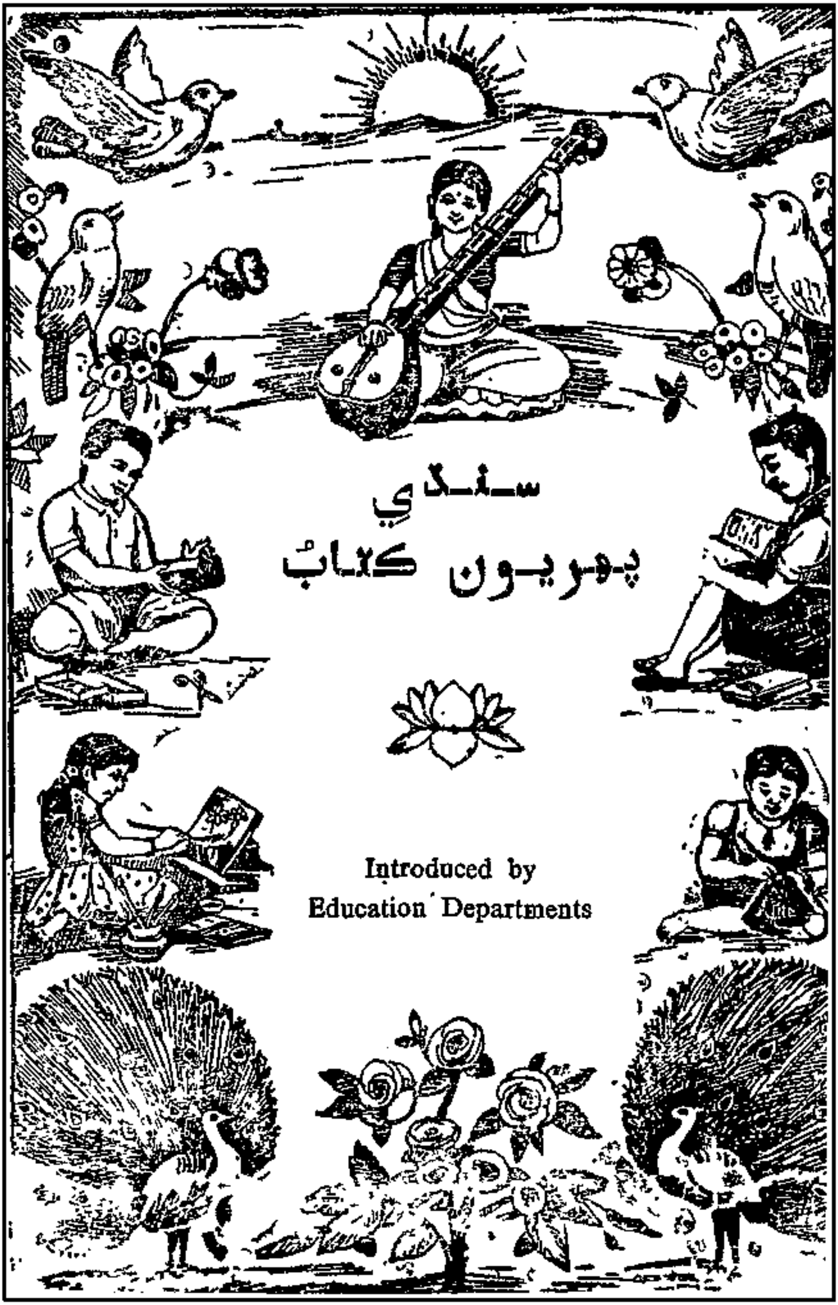

سنڌي
پهريون ڪتابُ

Introduced by
Education Departments

مهاڳ

ڊائريڪٽ ميٿڊ (Direct Method) رستي ٻارن کي سنڌي پڙهائڻ لاءِ جڏهن اُها سنڌ جي تعليم کاتي پنهنجي پهرئين ڪتاب ۾ اِها رٿ عمل ۾ آڻي ڪانه آندي هئي، تڏهن ڪي اسان سهپ ڪاڻ اڳ ۱۹۳۹ع ۾ اُن رٿ موجب ٻاراڻو ڪتاب ڪڍيو هو. اُن ڪتاب جا ٻيا ٻه سڌريل ۽ ڦريل ڇاپا به سنڌ ۾ ٿي پڌرا ٿيا هئا ۽ خاص ڪري ٻوٻون ڇاپو بلڪل پسند پيو هو. اُنجو هي سڌاريل ۽ وڌايل اِيڪهون ڇاپو شايع ڪري رهيا آهيون. هي ڪتاب لوڪن جي وڌندڙ چڪ کي ڏسي ڪڍيو ويو آهي. آشا آهي ته سنڌي سڄڻ هميشه جيان هنجو قدر ڪرڻ ۾ پٺتي نه پوندا.

عربي سنڌي الفبيٽا ۾ ث، ح، خ، ذ، ز، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ف ۽ ق اهي سنڌي ٻوليءَ جا اکر ڪين آهن. پاڙهيندڙن کي اُنهن اکرن جا اُچار ٻارن کي ٻوليءَ رستي سيکارڻ ڪين. اُنهن اکرن وارا لفظ اڪثر عربي يا پارسي هوندا آهن. الڪري انهن سڀني اکرن لاءِ ڪي عام سنڌي لفظ، جن لاءِ ڪي شڪليون ٿي سگهن ۽ اُ اُچار ۾ رهن، سي ڪين ملي سگهيا آهن. اُنهن لاءِ اسان لاچار جهڙڪي ثبت (ٿڻا)، زخم (ڦٽ)، صفر (مسلمان ڇوڪر جو نالو)، طبق (ٿالهيون)، ظرف (ٿانو)، غضب، علم (جهنڊا)، فلڪ (آسمان) وغيره عربي پارسي لفظ ڪم آندا آهن، پاڙهيندڙن کي اُنهجي معنيٰ ٻارن کي ڌيان ۾ وهارڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي.

تعليمي حالتن کي ويهتي آهي ته هن ڪتاب ۾ ٿيل ڇوڪن ڏانهن اسانجو ڌيان ڇڪائين، جي ايندڙ ڇاپي ۾ شڪرگذاريءَ سان سڌارايون ويندا ون.

ليکڪ

سنڌي

پهريون ڪتاب

ليکڪ

شري هريداس برهمچاري

راڄ ونده

شري ديپچندر ٽلوڪچند بيا

ايم. اي. (رٽائرڊ)

پرڪاشڪ

سنڌ ساهتيه پبلشنگ هائوس

نواب ڪا ٻاڙا، اجمير

:: سڀ حق واسطا قائم ::

پهريون ڇاپو]   ١٩٩٣   [ڪاپيون ٥٠٠٠

قيمت ٢-٥٠ روپيه.

پاڙهيندڙن لاءِ اشارا

هي ڪتاب اهڙي ڍنگ ۾ لکيو ويو آهي، جيئن ٻارن جي حافظي ۽ دماغ تي گهڻو بوجو نه پوي، ۽ سندن خيال شڪتي ۽ پڙهڻ ۾ چاهه وڌي. ان لاءِ سيکاريندڙن کي هيٺيون ڳالهيون ڌيان ۾ رکڻ کپن:-

(۱) ٻارن کي پهريائين سمورا اکر (آئيويٽا) ياد نه ڪرائجن، پر پهريائين ڪتاب ۾ ٻارهين پاٺ تائين لفظ سيکارڻ لاءِ جيڪي مورتون ڏنيون ويون آهن، سي سڃاڻائجن. ان لاءِ ڪتاب ۾ ڪم آندل شڪلين جون وڏيون مورتون پاڻ (دفترين) تي هڻي، ڪلاس ۾ ٽنگڻ کپن.

(۲) شڪلين سڃاڻي رهڻ ۽ انهن جي نالن ياد ڪرائڻ بعد هرهڪ پاٺ پڙهائڻ کان اڳ هرڪنهن پاٺ جي مٿان جيڪي اکر ڏنا ويا آهن، سي پهرين يا بورڊ تي وڏن اکرن ۾ لکي ڏيکارڻ ۽ لکائڻ سان ياد ڪرائجن ۽ انکان پوءِ اهو پاٺ پڙهائجي. هرهڪ لفظ جا آواز ٻارن کان ڪرائجن، جيئن ”نَڪَ“ لفظ چوائڻ بعد نَ ۽ ڪَ آواز ڪرائجي ۽ پوءِ يڪو نَڪَ لفظ جو آواز ڪرائجي.

(۳) ساڳين اکرن مان وڌيڪ ٺاهيل لفظن جي لکائڻ ۽ پڙهائڻ جو پڻ استعمال ڪرائجي.

(۴) اکرن جو اچار اَلف-بي وغيره نه ڪرائي، اَ-بَ وغيره ڪرائڻ بهتر ٿيندو. لهذا ٻن اکرن وارا لفظ سيکاري، پوءِ ٽن اکرن وارا سيکارجن ۽ پوءِ وڏا. لفظن سان گڏ جملا به پاڙهجن، جيئن ٻارن جو پڙهڻ ۾ چاهه وڌي.

[illegible]

نَ كَ چَ پَ

نَ		نَ كَ	نَكَ
كَ		كَ نَ	كَن
چَ		چَ پَ	چَپ
پَ		پَ نَ	پَنَ

ٻيو پاٺ .

وَ ٽَ مَ سَ

وَ		وَ ٽَ	وَٽَ
ٽَ		ٽَ پَ	ٽَپَ
مَ		مَ ٽَ	مَٽَ
سَ		سَ پَ	سَپَ

نهم باب

یَ لَ تَ کَ

کَ	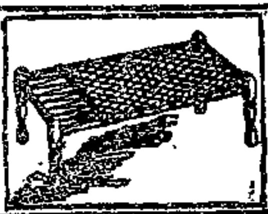	کَ تَ	کَتَ
تَ		تَ لَ	تَلَ
لَ		لَ پُ	لَپُ
یَ	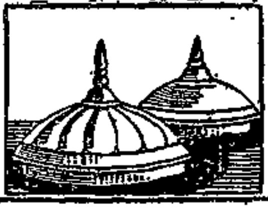	یَ کَ	یَکَ

الوراوڭ كتاب

چولوڭ باسه

قَ چَ يَ جَ چَ

قَ		قَ لَ	قَلَ
چَ		چَ نَ	چَنَ
يَ		يَ مَ	يَمَ
جَ		جَ تَ	جَتَ
جَ	جَ	جَ مَ	مَجَ

ڇهون پاٺ

ڳَ ڀَ جهَ ڊَ ڱَ

ڳَ		ڳَ پَ	ڳَپَ
ڀَ		ڀَ ٽَ	ڀَٽَ
جهَ	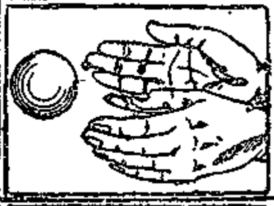	جهَ پَ	جهَپَ
ڊَ		ڊَ ڀَ	ڊَڀَ
ڱَ	ڱَ ،	مَ ڱَ	مَڱَ

چوٿون پاٺ.

رَ دَ هَ ٿَ ڻَ

رَ		رَ ٿَ	رَٿَ
دَ	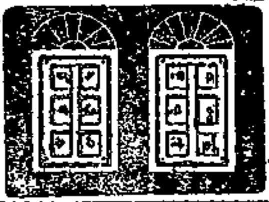	دَ رَ	دَرَ
هَ	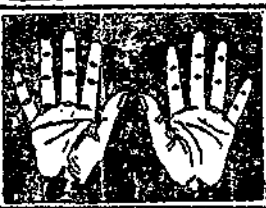	هَ ٿَ	هَٿَ
ٿَ		ٿَ ڻَ	ٿَڻَ
ڻَ	ڻَ	مَ ڻَ	مَڻَ

ستون پاٺ.

شَ اَ ڏَ گھَ

شَ	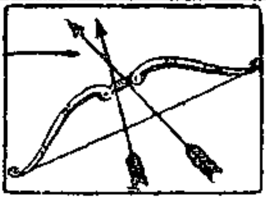	شَ رَ	شَرَ
اَ	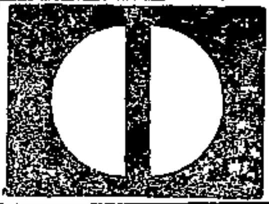	آ ڏَ	آڏَ
ڏَ		ڏَ ڻَ	ڏَڻَ
گھَ	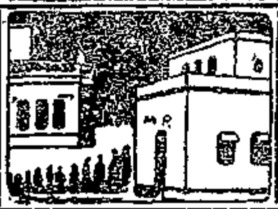	گھَ رَ	گھَرَ

اٺون باب

بَ ٻَ ٺَ ڳَ ڏَ

بَ		بَ دَ ڪ	بَدَڪ
ٻَ		ٻَ گهه	ٻَگهه
ٺَ		ٺ گَ	ٺَگَ
ڳَ	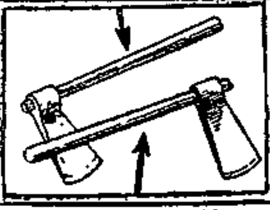	ڳَ نَ	ڳَنَ
ڏَ	ڏَ	ڏَ	ڏَ

اونون باب.

ڎَ ڃَ حَ فَ

ڎَ	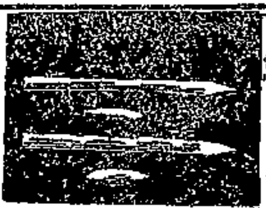	ڎَ كَ رَ	ڎَكَرَ
ڃَ		ڃَ ڄَ	ڃَڄَ
حَ		حَ جَ مَ	حَجَمَ
فَ	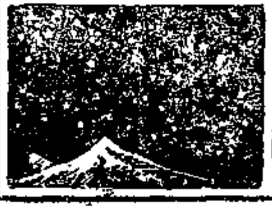	فَ لَ كَ	فَلَكَ

آهون پادب

طَ ظَ خَ قَ

طَ		طَ بَ قَ	طَبَقَ
ظَ		ظَ رَ فَ	ظَرَفَ
خَ		خَ طَ	خَطَ
قَ	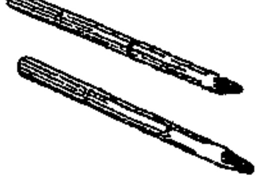	قَ لَ مَ	قَلَمَ

بارھواں باب

عَ غَ صَ ضَ

عَ		عَ لَ م	عَلَم
غَ		غَ مْ	غَم
صَ		صَ فَ رَ	صَفَر
ضَ		غَ ضَ بَ	غَضَب

ٻارهون پاٺ.

ٿَ زَ ڙَ عَ

ٿَ		ٿَ بَ تَ	ٿَبَتَ
زَ		زَ خَ مَ	زَخَمَ
ڙَ		مَ ڪَ ڙَ	مَڪَڙَ
عَ	عَ	٢	★ ٢

★ نوٽ: ٻارن کي سمجهائجي ته اُٻدران "ع" ڪم ايندو آهي.

ٻهرون ڀاڱو .

مشابهت رکندڙ اکر

اَ رَ زَ ڙَ

بَ ٻَ پَ ڀَ

تَ ثَ ٺَ ٽَ ٿَ

ڪَ گَ ڳَ ڱَ

گهَ جهَ هَ

دَ ذَ ڊَ ڍَ ڌَ ڏَ

حَ خَ جَ ڄَ ڃَ

چَ ڇَ عَ غَ

سَ شَ صَ ضَ طَ ظَ

وَ قَ فَ ڦَ مَ

لَ نَ ڻَ يَ ڪ ء

نوٽ:- ص ض ث ذ ز ط ظ ع غ ق عربي اکر آهن، جن جا اُچار شاگردن کي چڱيءَ طرح زبان ۾ وهارڻ گهرجن .

چوڏهون سبق

نئين سلسلي موجب ٻنا زبر اکر

ا ب ٻ پ ڀ ت ٽ ٿ ٺ
ٿ ف ڦ گ ڳ ڱ ک ي
د ذ ڌ ڏ ڊ ڍ ح ج ڄ ڃ چ
ڇ خ ع غ ر ز ڙ م ن ل س
ش و ق ص ض ڻ ط ظ ھ
جھ گھ ڪ ء★

پراڻي سلسلي موجب اکر

ا ب ٻ ڀ ت ٿ ٽ ٺ
پ ڦ ج ڄ جھ ڃ چ ڇ ح خ
د ڌ ڏ ڊ ذ ر ڙ ز س ش
ص ض ط ظ ع غ ف ق ڪ
ک گ ڳ گھ ڱ ل م ن
ڻ و ھ ي ء★

★ "ء" لاءِ سمجهاڻي ڪجي ته اهو اکر آ بدران ڪم ايندو آهي، پر ڪڏهن به لفظ جي شروعات ۾ نه.

ٻڏوهون باب .

ا ا = آ   ب ا = با   د ا   ج ا = جا   س ا = سا

ڪ ا = ڪا   ه ا = ها   ي ا = يا

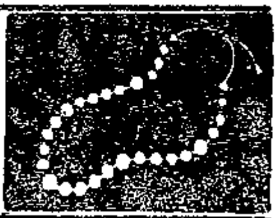	م ا ل ا	مالا
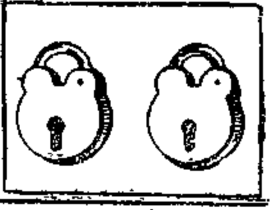	ت ا ل ا	تالا
	ڳ ا ب ا	ڳابا

بابا   ڪاڪا   ماما   چاچا

ڏاڏا   ٿاٿا   گاڏا   ڪارا

ماٿا   ڏاٿا   ڏاڳا   وايا.

ٻہ ڏَڳا آيا. وَڏا ڏَڳا ٻَڌا.

سورهون باب .

اِ بِ ڊِ ڄِ سِ ڪِ هِ يِ

	تِ تِ رَ	تِتِرَ
	جهِ رِ ڪَ	جهِرڪَ
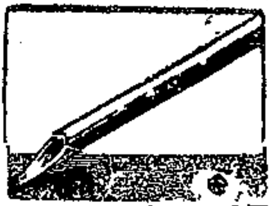	ڪِ لِ ڪَ	ڪِلِڪَ

پِٽِ ڇِٽِ هِٽِ ڄِٽِ

ڪِتِ دِلِ ڪِلِڪَ مالِڪَ.

خالِقَ مِٺا ڏِٺا ٽِڪا

ڊِڪَ ڪِلِڪَ آڻِ. ڪَپِ ٽِڪا ڪَرِ.

سترهون پاٺ.

اِي ٻ ي=ٻِي دِي ڄ ي=ڄِي س ي=سِي

ڳ ي=ڳِي ه ي=هِي ي ي=يِي

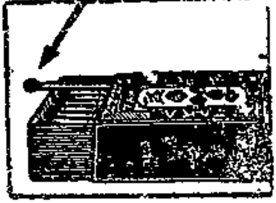	ٽ ي ل ي	ٽِبلِي
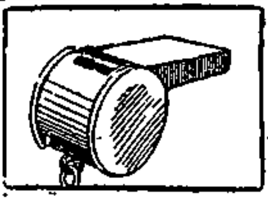	س ي ٽ ي	سِيٽِي
	ش ي ش ي	شِيشِي

پاپِي مامِي ماسِي دادِي

ڏاڏِي ماڪِي دِلِي ڪاٽِي.

دادِي، ٽِبلِي بارِ. سِيٽِي وَڄاءِ.

هَرِيءَ جا مِٺِڙا گيتَ ڳاءِ.

اوڻهون پاٺ.

اُ ٻُ ڏُ ڄُ ڦُ ڳُ هُ ڦِي

	اُ ٺُ	اُٺُ
	گُ لُ	گُلُ
	پُ ڇُ	پُڇُ

پُڇُ اُٺُ ٻُڪُ ڏُڏُ سُٽُ

ٻالُ سالُ ڏُڪا ٻُڌا.

پيارَت مانا ـ جَنِم سُکَ داتا.

رَکُ سَچائي ـ ڪَـڍُ ڪَچائي.

اۆ   ب ۆ = بۆ   دۆ   ج ۆ = جۆ   س ۆ = سۆ

ک ۆ = کۆ   ھ ۆ = ھۆ   ي ۆ = يۆ

	م ۆ رِ ي	موٚرِي
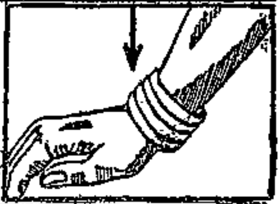	چ ۆ ژ ي	چوٚژي
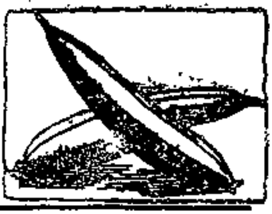	ٹ ۆ ر ي	ٹوٚري

لوٚطؚ کوٚک دوٚرِ ڈوٚژِ لوٚمِژي

پوٚري ٹوٚري پوٚري بوٚلي کَچالوٚ۔

موٚري وَدِ۔ باپـــژ پوٚري وَٹ۔

چوٚژي ڈِس۔ کَچالوٚ سُـتا آھِنِ۔

ڏهون پاٺ.

اي ٻي=ٻي دي جي=جي سي=سي

گي=گي هي=هي يي=يي

	د ي گِ	ديگِ
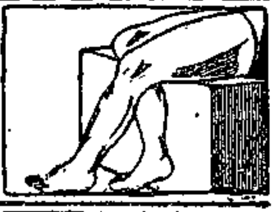	پ يٓ رَ	پيرَ
	ٻ ي رَ	ٻيرَ

ميٺُ پيٺُ ٻيٺُ ريلَ

پيڙا ميلا ٻيڙا ڪيلا.

چَڱا ڇوَنِ سا مَڃِجي.

سَدا وَڏَنِ کي مانُ ڏِجي.

اَيَ   بيَ = بيَ   ديَ   ج يَ = جيَ   س يَ = سيَ

ڪ يَ = ڪيَ   ه يَ = هيَ   ٿ يَ = ٿيَ

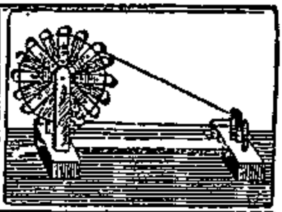	ا يَ ٽُ	ايَٽُ
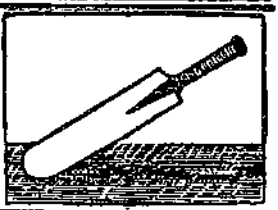	ب يَ ٽَ	بيَٽَ
	ق يَ دُ	قيَدُ

بيَٽُ   ديَٽُ   نيَرَ   ميَزَ
ميَدانُ   حيَرانُ   سيَنڪُ.
ايَٽُ هَلائي سُٽُ ناهِه.
دَيالوُ سيٺِي کي ڏِيَنطُ جُڳائي.

ٻاويهون پاٺ.

او   ب و = بو   ڊو   ج و = جو   س و = سو

گ و = گو   ھ و = ھو   ي و = يو

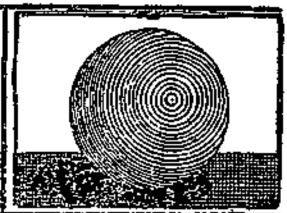	گ و ل و	گولو
	ط و ط و	طوطو

ڪڇو   سڄو   مِٺو   سُٺو

ٺارو   ڪارو   پيلو   نيرو.

سَويرَ اُٿو. بَدَنُ صافُ رَکو.

سَچا، سادا، سَٻاجها ٿِجو.

ڪُوڙَ ڪُپُتِ جي ويجهو نَہ وَڃِجو.

اَوَ بَ وَ = بَوَ ڏَوَ ڄَ وَ = ڄوَ سَ وَ = سوَ

ڳَ وَ = ڳوَ هَ وَ = هوَ يَ وَ = يوَ

	هـ وَ ڙ	هوَڙ
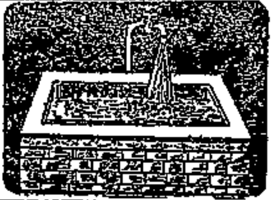	ح وَ ض	حوَض

ڏوَڙُ ڪوَڙو ڏوَرو قوَلُ

سوَڪو ٻوَڙو موَجَ نوَڪرُ.

قوَل ته پڪو رکڻ کپي.

سَبَق جو ڏوَڙُ ڪجي.

کوهه جو حوَض صاف رکجي.

ڪوَڙو وچن نه ٻولجي.

چوڏھون پاٺ.

آن   ٻَ ن = ٻَن   ڏَ ن   ڄَ ن = ڄَن   سَ ن = سَن

ڳَ ن = ڳَن   ھَ ن = ھَن   ڀَ ن = ڀَن

	آ ن ٻُ	اَنٻُ
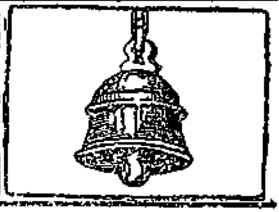	گِھ ن ڊُ	گِھنڊُ

سَنڌا ماندا سِنڍُ پِيِنڍي

مُنڍَ اُونڌو ڪيَنچِي لَوَنڊِڙي.

انڌِن مَنڍَنِ تي ڏيا ڪَجي.

هِنڊُ مانا جي جَنِّم جَنِّم ٻولِجي.

پِيِنڍي سائي آهي. گِهنڊُ وَڄي ٿو.

پنجويھون پاٺ .

ٻارهن مالائن (اعرابن) جو اڀياس

اَ بَ جَ دَ سَ عَ نَ ڳَ

آ با جا دا سا عا نا ڳا

اِ بِ جِ دِ سِ عِ نِ ڳِ

اِي بِي جِي دِي سِي عِي نِي ڳِي

اُ بُ جُ دُ سُ عُ نُ ڳُ

اُو بُو جُو دُو سُو عُو نُو ڳُو

اي بي جي دي سي عي ني ڳي

اَي بَي جَي دَي سَي عَي نَي ڳَي

او بو جو دو سو عو نو ڳو

اَو بَو جَو دَو سَو عَو نَو ڳَو

اَن بَن جَن دَن سَن عَن نَن ڳَن

آن بان جان دان سان عان نان ڳان

چوٿون پاٺ
آنڪ

١ 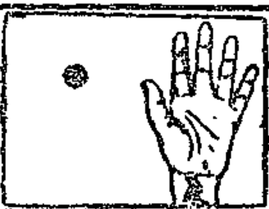 هِڪُ هٿُ

٢ ٻہ ٻَڪرَ

٣ 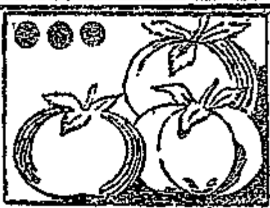 ٽي ٽماٽا

٤ چارِ ڇَڪُون

٥ پَنجَ پَنَ

٦		ڇَهه ڇٽيُون
٧	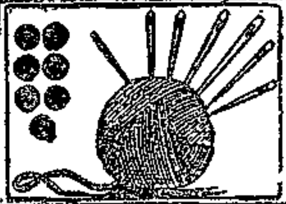	سَت سُئيُون
٨		اَٺ اَڌ
٩	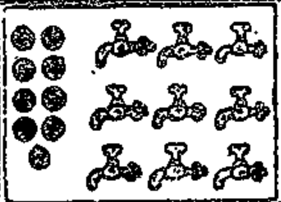	نَو نَلڪا
١٠		ڏَهه ڏينڀو

٢٠	٣٠	٤٠	٥٠	٦٠	٧٠	٨٠	٩٠	١٠٠

ستاويھون ٻاب

اُڀَ جا تارا (بيتُ).

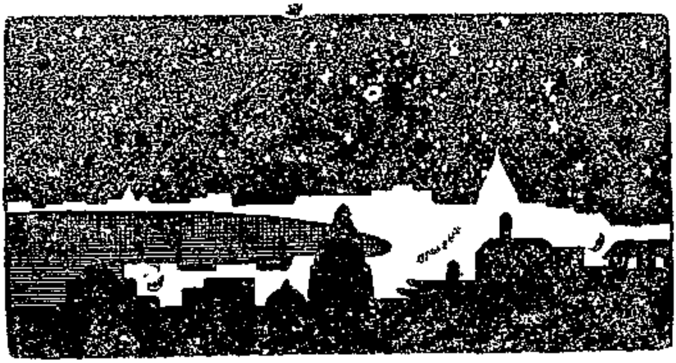

ٻالڪ ڏِسُ تُون اُڀَ ۾ تارا؛
ڪَنِ ٿا توڏي گُجها اِشارا.
چِمڪَنِ ٽِمڪَنِ ساري راتِ؛
نِنڊَ جي تِنِ کي وائي نَہ واتِ.
سُهِڻا موهِڻا آهِنِ پيارا؛
نَنڍِڙا نَنڍِڙا سُهِڻا تارا.

آٺاويهون پاٺ.

گُلابَ جو گُلُ

هي ڇا آهي؟
هيءَ گُلابَ جي گُلَ
جي مُورتِ آهي.
گُلابَ جا گُلَ ڪهڙَنِ
ڪهڙَنِ رَنگَنِ جا ٿيندا آهِنِ؟
ڪي گُلابَ جا گُلَ ڳاڙها، ڪي اڇا
۽ ڪي گُلابي ٿيندا آهِنِ.
ڇا گُلابَ جي ٻُوٽي جا پَنَ اڇا
ٿيندا آهِنِ؟
نَه اهي ساوا هُوندا آهِنِ. گُلابَ جو
گُلُ سُهڻو ۽ سُگندي ٿيندو آهي.

اُڻيهون پاٺ.

مُنهِنجو ڪِتابُ.

هيءُ مُنهِنجو ڪِتابُ آهي.
مان هاڻي ڪِتابَنِ نَه ٽڪڙو پڙهي سگهان ٿي!

مُنهِنجو ڪِتابُ ڏاڍو سُٺو آهي. هِنَ ۾ ڏاڍا سُٺا پاٺَ ۽ ٻيتَ آهِنِ. مان گهرَ ۽ پاٺشالا ۾ ڪِتابُ پڙهندي آهِيان. پڙهڻَ سان گڏُ لِکندي بِه آهِيان.

ٽيهون پاٺ.

ٽَڪِلي (ٻَٽُ).

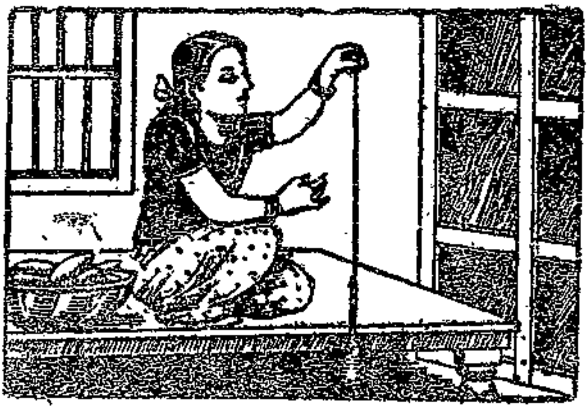

واهَ واهَ مُنهِنجي سُهڻي ٽَڪِلي،
خُوبُ هَلي ٿي ٽَڪِڙي ٽَڪِڙي.
ٽَڪِليءَ سان مان سُٽُ ٿي ٺاهِيان،
موجَ اَنديءَ ۾ گهڻي مان پائيان.
سُٽَ مان ٿيندو سُهڻو ڪَپِڙو،
خَمِيسَ، ساڙِهي، گهگهِري، جَبِلو.

ايڪٽيهون پاٺ.

اسان جو گھرُ

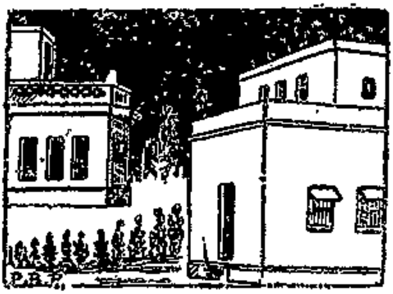

هيءُ اسان جو سُٺو گھرُ آهي.
گھرَ ۾ گندُ ڪچرو نہ ڪجي. گندُ
۽ پنَنِ جا ٽُڪَرَ ڪنوِن دٻي يا
ٽوڪِريءَ ۾ وِجھڻُ کپنِ.

ڀِتُنِ، دَرَنِ ۽ دَرِيُنِ تي لِيڪا
نہ ڪَڍجنِ. جِتي اَچي اُتي ٿُڪُون
ڦِٽِبُون نہ ڪجنِ.

ٻٽيهون پاٺ.

جانوَرَ.

هِنَ مُورِتَ ۾ ڪهڙا جانوَرَ تو ڏِسين ؟
هِنَ ۾ مان گابو، گانءِ، ٻَڪِري،
ڍَگو ۽ مينهِن ڏِسان ٿو.
گانئون، مينهون ۽ ٻَڪِريون کير
ڏيندِيون آهِن.

ٽيٽيهون پاٺ .

کِيرُ (بيٿُ) .

جو کِيرُ پِئي - سو وِيرُ ٽِلي .
ڏَنَدَ زورُ وٺَنِ - سُنا سُهڻا لَڳَنِ .
اکِيُنِ جوتِ وَڌي - ڏاڍي سُونهَن ٿِئي .
وٺي زورُ بَدَنُ - لِڱَمَ سَگها ٿِيَنِ .
کِيرُ صَفا سُٺو - واهَ ڏاڍو مِٺو .
ٻارو! اچو پِيُون - ڀَري کِيرَ وٽيُون .
سَڀ زورُ وٺُون - ٻي کِيرُ وڌُون .
ڏي کِيرُ امان - ٻي ٻَڙهَڻَ وِچان .

چوٽيهون پاٺ

ڪُتو.

هِڪ شاهُوڪارَ جي گهرَ کي چورَ ڪاٽ هڻڻ لڳا. شاهُوڪارَ وٽِ پاليَلُ ڪُتو هو، جو چورَنِ کي ڏِسي ڀونڪڻ لڳو، ته مالِڪُ ڪِينَ جاڳيو. چورَ مالُ کڻي راهي ٿيا. ڪُتو پُٺيان وِيَنِ. جِتي

چورَنِ مالُ پُورِيو، اُتي ڪُتو پيرَنِ سان نِشانُ ڪري آيو. شاهُوڪارَ صُبُحَ جو چوري ٿيَلَ ڏِسي

جاچ ڪئي. ڪتو ساهوڪار جي ڪپڙن کي چڪڻ لڳو. ساهوڪار سمجهيو ته اِن ۾ ڪو مطلب رکيل آهي، سو ڪتي جي پٺيان ويو. ڪتو نهان ڪيل هنڌ پيرن سان ڌرتي کوٽڻ لڳو. ساهوڪار اُهو هنڌ کوٽايو ته سمورو مال هٿ آيس.

ڪتو ڏاڍو سمجهو ۽ وفادار جانور آهي. اِن ڪري گهڻا ماڻهو اُن کي پاليندا آهن

يورپي لوڪ ته ڪتن کي اولاد جيان پيار ڪندا آهن. يورپ جا ڪتا بندرا ۽ سهڻا ٿيندا آهن. اُهي مالڪن سان ڏاڍا هري مري ويندا آهن.

بىچىلەورن باسە

مینۆن (بێت).

جۆهرۆ تِئي تو – مِینۆن بوي تو.
بَكي يَهَنِ تا – وَجي لِكَنِ تا.
گاهَم نِكَرَندا – گُلَ قَلَ تِبندا.
آنَ مَهانگو – تِبندو سَهانگو.
هَرِكو ڈُكِبو – تِبندو شكِبو.

ڇٽيهون پاٺ ٥

ڏَندَ

هِنَ مُورتَ ۾ ڇوڪرُ ڇا
ڪَري رَهيو آهي؟
هُو ڏَندَڻُ ڪَري رَهيو آهي.
اِنهيءَ لاءِ تہ ڏَندَ صاف رَهَنِ.

سَڀِني کي روزُ ڏَندَڻُ ڪَرَڻُ کپي.
ڏَندَڻَ نہ ڪَرَڻَ ڪَري ڇا ٿِيندو؟
ڏَندَ گندا ٿِيندا ۽ واتَ ۾ خَرابُ
بانسَ ٿي پَوندي. اِنَ ڪَري ڪو
پَنهِنجي ويجهو اچَڻُ بہ ڪِينَ ڏِيندو.
ڏَندَنِ جي خَرابُ ٿِيڻَ سان
ڪيتِريُون بيِمارِيُون ٿِيندِيُون آهِنِ.

سترهون پاٺ.

سِڪا.

هي نَوَنِ سِڪَنِ جُوُن مُوُرِتُوُن آهِنِ. هي هِڪَ پَيسي، ٻِنِ پَيسَنِ، ٽِنِ پَيسَنِ، پَنجَنِ پَيسَنِ، ڏَهَنِ پَيسَنِ، پَنجَوِيهَنِ پَيسَنِ، پَنجاهَہ پَيسَنِ؛ هِڪَ رُپَئي جُوُن مُوُرِتُوُن آهِنِ. رُپَئي ۾ هِڪُ سَوَ پيسا ٿِيندا آهِنِ.

اٺهون باب.

ميوا.

ھِنَ ٿَسرِيءَ ۾ صُوفُ،
زيتُونُ، اَنبُ ۽ انگُورَ
جو ڇُڳو پِيَلَ آهِنِ. هِنَنِ سڀِني
کي ميوو چئبو آهي.

هي چارِ ڇَڪُون آهِنِ.
ڇَڪُون ڏاڍا مِٺا ۽
سَوادِي ٿِيندا آهِنِ.

هيءُ انبُ آهي. انبَ بہ
ڏاڍا سَوادِي ٿِيندا آهِنِ.

ڪچَنِ انبَنِ کي انبڙِيُون چئبو آهي.
اهي کَٽيُون ٿِينديُون آهِنِ.

نَنهَن.

مُورِتَ ۾ ڇوڪِري ڇا پيٺي ڪَري ؟
ڇوڪِري پَنهِنجي ڀاءُ جا نَنهَن
پيئي لاهي. نَنهَن ڇو ٿي لاهي ؟
نَنهَن نَہ لاهِبا تَہ وَڏا ٿي ويندا.
وَڏَنِ نَنهَنِ ۾ مِٽي ۽ بيو گَندُ گَڏُ
ٿِيندو آهي، جو زَهِرَ جهِڙو ٿِيندو
آهي. وَڏا نَنهَن ڪِنا ۽ ڪارا ٿِيندا
آهِن. اِنَ ڪري وَڏا نَنهَن لَهرائِجَنِ.

چاليهون ٻاب.

ٻارن جي راند.

هِيءَ تصوير ڇا جي آهي؟ ٻارن جي راند جي. هيءَ تصوير ڪهڙي وانڱي آهي؟

هِيٺئَرَ ڇهه ٽوڳا آهِن. ٻارَنِ کي پاتشاهه مان موڪَلَ مِلي آهي. اُنَنِ مان ڪي ٻارَ راندِ جي ميدانَ تي راندِيُون ڪري رَهِيا آهِنِ ۽ ڏِسُ تَه ڪيڏا نَه پيا خوشِ ٿِيَنِ. راندِ رُوندِ ڪَرِڻَ سان ماڻهُو تُرِتُ ٿِيندو آهي.

ايڪيتاليهون باب.

مُنهِن جي اَمڙِ (بيتُ).

١. مُون کي ڪنهن تي کيرُ پياريو؟
پيارَ مَنجهان تي ڪوڊِ وِهاريو؟
خوش ٿي هَرَ هَرَ مُون ڏي نهاريو؟
مُنهِن جي اَمڙِ!

٢. ننڊَ ڦِٽي مُون جَڏهن ٿي پيئي،
ڪنهن ٿي سُمهاريو لولي ڏيئي؟
ڇَڏي نه مُون کي ڪيڏانهن ويئي؟
مُنهِن جي اَمڙِ!

٣. وڏي جَڏهِن آءٌ وڏو ٿيندُس،
سُک سُوين آءٌ توکي ڏيندُس،
لولي پَنهِن جو ساهه ڇڏيندُس.
مُنهِن جي اَمڙِ!

ٻائيتاليهون باب.

ڏِنگا ڪُتا ۽ ڏاهِيون ٻَڪِريون.

هِڪَ ڏِينهن موهَنُ ۽ موهِني واهَ جي ڪَپَ تي گهمَڻَ وِيا. واهَ جي مَٿان ڪاٺَ جي هِڪَ سوڙِهي ٻُلِ هُئي، جِنهن تان ساڳِيءَ مَهَلَ هِڪِڙو ماڻهو يا جانوَرُ لَنگهي سَگهندو هو.

موهَنُ ۽ موهِني ٻُلِ وَٽِ بيٺا هُئا. ٻُلِ تي هِڪِڙو ڪُتو هِڪَ پاسي کان آيو ۽ ٻيو ٻِئي پاسي کان آيو. هَرِڪو چَوي تَہ پَهِريائين مان لَنگهان. ٻَئي ٻُلِ جي وِچَ تي اچي گڏِيا. ٻُلِ سوڙِهي هُئَڻَ ڪَري ٻَئي ٽَڪِرجي ڏُوَ وِچِي واهَ ۾ ڪِريا. گهڻي ئي واهَ مان نِڪِرَڻَ جي ڪوشِشِ ڪَيائُون، پَرَ وَهڪَ تِکي هُئي، سو ٻَئي ٻُڏِي مَري وِيا.

موهَنُ ۽ موهِني اُنَ سي ٻَي ڀينا هُئا تَہ هِڪَ
پاسي ڪان هِڪَ ٻَڪِري ۽ ٻِئي پاسي ڪان ٻي
ٻَڪِري ڊوڙَندِيوُن آيوُن. جَڏَهِن پُلِ جي وِچَ
۾ سي آيوُن، تَڏَهِن هِڪِڙيءَ ٻَڪِريءَ ٻِيءَ کي

چَيو تَہ "ادي! اسان کي ٽَڪَرَ ڪَرَڻُ نہ گهُرجي.
مان هيٺِ ويهي ٿي رَهان ۽ تُون مُنهِنجي مَٿان
لَنگهي وَڃُ." اِنَ تي ٻي ٻَڪِري اُنَ جي مَٿان
لَنگهي ويئي، تَڏَهِن ٻَنهِي اُٿي ۽ اُها ٻِئي پُلِ
جي پارِ وڃي پُهتي.

موهن پنهنجيءَ ڀيڻ کي چيو تہ "موهني! ڏِٺءِ تہ ڏِنگا ڪُتا پاڻ ۾ ڪين ٿيا تہ وِڙهي پاڻ ٻوڙيائون، پر ٻڪريون ڏاهيون هيون تہ پاڻ ۾ ٺهي سُکَ سان پُلِ تان لنگهي ويون. اسان کي بہ ميلاپ سان هلڻ کپي. وڙهڻ ۾ سدائين نقصان آهي."

١١ يارهن	١٢ ٻارهن	١٣ تيرهن
١٤ چوڏهن	١٥ پندرهن	١٦ سورهن
١٧ سترهن	١٨ ارڙهن	١٩ اڻويهہ
٢٠ ويهہ	٣٠ ٽيهہ	٤٠ چاليهہ
٥٠ پنجاهہ	٦٠ سٺ	٧٠ ستر
٨٠ اسي	٩٠ نوي	١٠٠ سؤ

ٽيتاليهون پاٺ.

گهڙيال.

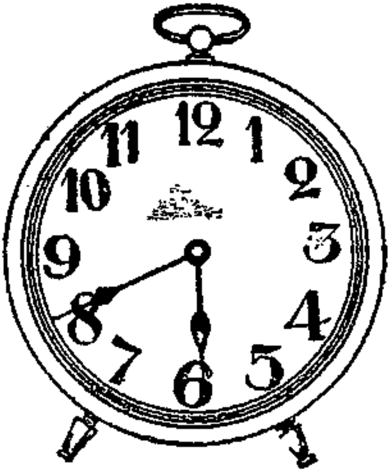

هيءَ ڏاڍو سُٺو گهڙِيالُ آهي.
سَدائين ٽِڪ ٽِڪ ڪَري پيو هَلي.
گهڙِيالَ مان خَبَرَ پوندي آهي تَہ
گهڻا وَڳا آهِنِ.

چوٽيتاليهون پاٺ.

او سائين! سائين مِهر وسائين!

او سائين، سائين مِهر وسائين!

۱. ساريءِ وِسُ کي پالڻ وارا،
مِهرَ مَبا جا ڪرِ وِسڪارا،
رِم جِهم رَنگ رَچائين-او سائين!

۲. ديشَ جي پَکِنِي ديشَ جي شِبوا،
سُرِڳَ جي باغَ جا مِٺڙا ميوا،
ڏيئي پالَ پَلائين-او سائين!

۳. بالڪَ آهيون ننڍڙا ننڍڙا،
پيرَ اسان جا ڪَچِڙا ڪچڙا،
شالَ سنئين ڏَڳهِ لائين- او سائين!

नवां सिन्धी देवनागरी दर्सी किताब

तइलीम खातनि जा मन्जूर कयल

१–	सिन्धी	देवनागरी	पहिरियों किताबु	२–००
२–	"	"	ॿियो "	३–००
३–	"	"	टियों "	४–००
४–	"	"	चोथों "	५–००
५–	"	"	पंजों "	५–००
६–	"	"	छहों "	६–००
७–	"	"	सतों "	८–००
८–	"	"	अठों "	८–००
९–	"	"	रतनमाला भाङो पहिरियों	८–००
१०–	"	"	रतनमाला भाङो ॿियो	८–००
११–	"	"	रतनमाला भाङो टियों	७–००
१२–	"	"	रतनमाला हायर से० परीक्षा लाइ	५–००
१३–	"	"	महाराणो प्रतापु	५–००
१४–	"	"	राजपूत ॿलीदानु	५–००
१५–	"	"	अजीबु आखाणियूं	१–५०
१६–	"	"	भारतु दर्शनु ॿ भाङा हरहिकु	१–५०
१७–	"	"	जवाहर दर्शनु चित्रनि सां	१–५०
१८–	"	"	ॿापू दर्शनु "	१–७५
१९–	"	"	फूलमाला भाङो १ बम्बईअ लाइ	५–००
२०–	"	"	फूलमाला भाङो २ " "	५–००
२१–	"	"	चंदनहारु नसुरु ऐं नज़्मु " "	५–००
२२–	"	"	रतनहारु ८ लाइ बम्बई	५–००

वडी लिस्ट लिखी घुरायो :—

सुन्दर साहित्य पब्लिशिंग हाऊस, बेड़ा नवाब, अजमेर

شڪولن لاءِ نوان عربي سنڌي درسي ڪتاب
(تعليم کاتي جا منظور ڪيل)

١.	عربي سنڌي پهريون ڪتاب	٢-٠٠
٢.	〃 〃 ٻيو 〃	٣-٠٠
٣.	〃 〃 ٽيون 〃	٤-٠٠
٤.	〃 〃 چوٿون 〃	٥-٠٠
٥.	〃 〃 پنجون 〃	٥-٠٠
٦.	〃 〃 ڇهون 〃	٦-٠٠
٧.	〃 〃 ستون 〃	٨-٠٠
٨.	〃 〃 اٺون 〃	٨-٠٠
٩.	〃 〃 ولن هار	٥-٠٠
١٠.	〃 〃 ولن مالا ڀاڱو پهريون	٨-٠٠
١١.	〃 〃 ولن مالا ڀاڱو ٻيو	٨-٠٠
١٢.	〃 〃 ولن مالا ڀاڱو ٽيون	٧-٠٠
١٣.	〃 〃 ولن مالا هائر سيڪنڊري امتحان لاءِ	٥-٠٠
١٤.	〃 〃 چندن هار نثر 〃 〃	٥-٠٠
١٥.	〃 〃 چندن هار نظم 〃 〃	١-٥٠

وڌيڪ لسٽ لکي گهرايو:-

سندر ساهتيه پبلشنگ هائوس، بيڙا نواب، اجمير

ٻين شهرن ۾ بوڪسيلرس وٽان اسانجا ڪتاب ملي سگهندا.

Printed at Amar Bharat Printing Press, Hathi Bhata, Ajmer
and Published by Shri R. D. Belani for
Sunder Sahitya Publishing House, Nawab ka Bera, Ajmer

پڙهندڙ نسُل . پَ نَ

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻڪ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، ياڙي، ڪاڙُو، ياجوڪَڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌائڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪ ٻِئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻِڻَ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نَسل (پَنَ) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوىٰ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَنَ جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جَهڙيءَ طَرَح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اَهڙيءَ طرح پَڙهندڙ نَسُل وارا پَنَ بہ مختَلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳِئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾پَنَ ڪا خُصوصيِ ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَنَ جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَنَ پاڻ هِڪَبِئي جي مدد ڪَرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَنَ پاران ڪتابن ڪي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَملَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پو ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَنَ سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪَنهن بہ رُڪاوٽَ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛

ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٽي، هي بَم- گولو،

جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،

جنهن رِڻَ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ-

اِن حسابَ سان اٽڃاٽائي کي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ "هاڻي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو" ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَڙهندڙ نَسُل جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۾ سماجي حالتن تان نظر ڪڇي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَڙهندڙ نَسُل نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پَڙهندڙ نَسُل جا پَڙهندڙ سيني کي **ڇو، ڇالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بَيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ڀاڪي پائي چيو تہ "منهنجا ڀاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ".
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)